

Ольга Пестрцова,

мол. наук. співроб., Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ЮРИДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розглянуто діяльність інформаційних центрів правового спрямування – юридичних бібліотек, юридичних коледжів, видавців, спеціалізованих інформаційно-аналітичних служб. Описано основні типи корпоративної взаємодії правових інформаційних центрів – асоціації та консорціуми юридичних бібліотек. Досліджено найбільш активні корпоративні об'єднання юридичних бібліотек, виявлено спільні завдання, на реалізацію яких спрямована їхня діяльність.

Ключові слова: бібліотечна асоціація, консорціум, правове інформування, юридичні бібліотеки, корпоративні об'єднання.

Трансформація інформаційних запитів суспільства викликала активний розвиток соціальних інститутів нового типу, покликаних забезпечувати інформаційно-аналітичний супровід економічних, політичних, правових та інших процесів. Одним з перспективних напрямів аналізу інформації, її акумуляції, збереження й надання доступу є правове інформування та інформаційне забезпечення правотворчих процесів, яке забезпечують юридичні бібліотеки, що поєднують традиційні функції бібліотеки з функціями галузевих інформаційних центрів.

Розвиток і поширення юридичних бібліотек досягнув у світі такого рівня, що передбачає утворення професійних об'єднань, орієнтованих на корпоративну взаємодію. Загалом, проблема діяльності бібліотек у галузі політико-правового інформування знайшла відображення в працях вітчизняних дослідників [1, 2, 3, 5, 9]. Питання бібліотечної кооперації й розвитку електронних інформаційних ресурсів також стало предметом ряду наукових рефлексій [4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13]. Водночас питання кооперації юридичних бібліотек залишилося поза увагою дослідників. При цьому саме юридичні бібліотеки, покликані сприяти розширенню доступу до правових інформаційних ресурсів, можуть, на нашу думку, розглядатися як приклад успішної галузевої кооперації бібліотек.

Глобалізація економіки, політична інтеграція ставлять питання не просто про акумуляцію, обробку, збереження національної правової інформації, а й про створення баз міжнародної юридичної інформації, правову компаративістику, інформаційний супровід транснаціонального права. Відповідно, інформаційно-аналітичні центри правового спрямування активізують корпоративну взаємодію в інформаційній галузі. Сьогодні можна говорити про успішну реалізацію ряду корпоративних об'єднань юридичних бібліотек. Аналіз особливостей їх створення, регіонального охоплення, виявлення специфіки членства, задекларованої мети та здійснюваної діяльності дасть змогу, на нашу думку, визначити стратегію діяльності таких об'єднань і загальні передумови успішної корпоративної взаємодії в галузі інформаційного супроводу правової діяльності, з'ясувати її найбільш перспективні напрями.

Проведене дослідження, спрямоване на виявлення та аналіз основних завдань і напрямів роботи корпоративних об'єднань юридичних бібліотек – переважно у формі асоціацій чи консорціумів, показало, що відповідні процеси мають давню історію: перша у світі Американська асоціація юридичних бібліотек (American Association of Law Libraries, AALL) була утворена 1906 р. Сьогодні асоціації юридичних бібліотек представлені рядом організацій. Серед них Французька асоціація інформаційного та юридичного розвитку (l'Association pour le Developpement de l'Informatique Juridique, L'ADIJ), Британська й ірландська асоціація правових бібліотек (The British and Irish Association of Law Librarians, BIALL), Канадська асоціація юридичних бібліотек (The Canadian Association of Law Libraries, CALL), Південно-африканська організація працівників правових бібліотек (Organisation of South African Law Libraries OSALL), Міжнародна асоціація юридичних бібліотек (International Association of Law Libraries, IALL). Асоціація спеціальних бібліотек (SLA) є глобальною організацією для інноваційних інформаційних професіоналів і їхніх стратегічних партнерів. Для спільного створення, використання, збереження й розповсюдження електронних інформаційних ресурсів, що уможливають поповнення фондів за оптимальною ціною та ліцензійними угодами, а також дають можливість оптимізувати питання хостингу й архівування, юридичні бібліотеки утворюють консорціуми. Так, консорціум юридичних бібліотек Сполучених Штатів, Канади, Великої Британії та Австралії (New England Law Library Consortium, NELLCO, www.nellco.or) орієнтований на забезпечення доступу

до глобальної правової інформації через співпрацю бібліотек для оптимізації ресурсів, оцінювання ризиків і вигод, пов'язаних із впровадженням інноваційних ідей. Середньоамериканський консорціум юридичних бібліотек (The Mid-America Law Library Consortium, MALLCO) об'єднує 27 юридичних академічних бібліотек із 13 центральноамериканських штатів. У 2011 р. у консорціум об'єдналися юридичні бібліотеки штату Огайо з метою спільного придбання або отримання доступу до правових досліджень і довідкових матеріалів, наявних у будь-якому середовищі, створення спільного каталогу існуючих ресурсів, що належать бібліотекам штату, і сприяння обміну цими ресурсами.

Як бачимо, у випадку утворення асоціацій ідеться про форму взаємодії, що має постійний характер і об'єднує учасників, які платять членські внески, на основі спільних професійних завдань та об'єднання інтелектуальних ресурсів для їх реалізації. У випадку консорціумів – про форму взаємодії, орієнтовану на отримання економічної вигоди при вирішенні спеціальних професійних завдань, що об'єднує інтелектуальні, інформаційні та фінансові ресурси учасників [6]. Проведене дослідження також дає підстави для висновку про те, що активно розвиваються різні рівні об'єднань юридичних бібліотек – локальні – на рівні країни чи її частини; регіональні – такі, що охоплюють американський, європейський, африканський чи інший регіон; транскордонні, що об'єднують бібліотеки сусідніх країн, як у випадку американо-канадської чи британно-ірландської асоціацій. Найвищий рівень кооперації – міжнародний, що охоплює як окремі бібліотеки та інформаційні центри, так і може набувати форм об'єднання національних чи регіональних консорціумів або асоціацій.

Важливим також, на нашу думку, є рівень міжпрофесійної, міжвідомчої інтеграції: аналіз членства в названих об'єднаннях юридичних бібліотек доводить, що в усіх випадках ідеться про контингент, що не обмежується бібліотеками, які працюють у сфері правового інформування, а включає і фахівців суміжних спеціальностей. Ідеться про широке коло організацій: видавців, юридичні фірми, нотаріусів, судових виконавців і судових експертів, колеги адвокатів; університетські бібліотеки, університети, їхніх викладачів і дослідників; корпоративні юридичні відділи; представники органів центральної й місцевої державної влади. Деякі об'єднання, наприклад Британська й Ірландська асоціація правових бібліотек, уможливають не лише інституційне, а й особисте членство, причому не тільки юристів та інформаційних фахівців, а й, виходячи

із завдання подолання інформаційної нерівності, незахищених верств населення – безробітних, пенсіонерів і студентів. Утім, хоча в наведеному вище переліку йдеться про об'єднання різних організацій і навіть персональне членство, саме юридичні бібліотеки виступають інституційною основою для різного роду колаборативних об'єднань у галузі правового інформаційного забезпечення.

Аналіз програмних документів та інших повідомлень, що висвітлюють напрями, завдання, результати та іншу специфіку діяльності, опубліковані на офіційних сайтах досліджуваних об'єднань, дає змогу виявити спільні завдання, на реалізацію яких спрямована їхня діяльність.

Це, по-перше, забезпечення інформаційних майданчиків для фахівців, що працюють з інформацією правового змісту в бібліотеках або інформаційних центрах. Так, серед своїх стратегічних завдань асоціація AFJE декларує прагнення бути місцем підготовки інформації та обговорення основних поточних питань у компетенції корпоративних юристів.

По-друге, підвищення й розвиток практичної участі бібліотек у правових комунікаціях. Варто звернути увагу і на діяльність Британсько-ірландської асоціації правових бібліотек, що здійснює практичну підтримку та надає консультації через здійснення правового інформування впливовими фахівцями в публікаціях, у тому числі в бюлетені BIAL та за допомогою «Довідника з управління правовою інформацією» (Handbook of Legal Information Management), який пропонує органам влади сучасну, передову практику з ключових питань правової інформації та охоплює нові інформаційні технології, у тому числі соціальні мережі.

Важливим напрямом діяльності є сприяння професійній комунікації фахівців юридичних бібліотек – асоціації виступають «точкою зустрічі та обмінів», зокрема, через щорічні конференції. Так, з розглянутих 10 корпоративних об'єднань у програмних документах про проведення щорічних конференцій заявляють шість із них. На обговореннях також порушуються ключові питання, що впливають на професію, пов'язану з правовою інформацією. Крім того, Міжнародна асоціація юридичних бібліотек (IALL) забезпечує міжнародний форум для професійної комунікації International Journal of Legal Information (Міжнародний журнал правової інформації, тричі на рік) та обмін правовою інформацією фахівців в усьому світі. Корпоративні об'єднання мають на меті заохочення стратегічного використання інновацій і творчості для успішних рішень, зокрема виявлення й просування кращих практик, що підвищують продуктивність

роботи. Асоціації юридичних бібліотек спрямовані на просування мережі, професійний розвиток і кар'єрне зростання всіх юридичних бібліотекарів та просування власне юридичних бібліотек.

Важливим аспектом, що його здатна забезпечити саме кооперація зусиль різних установ, які працюють із правовою інформацією, є забезпечення міждисциплінарного підходу до питань, актуальних в інформаційному суспільстві, зокрема юридичних питань, порушених у контексті розвитку технологій. Об'єднання юридичних бібліотек встановлюють міцні зв'язки з міжнародними правовими інформаційними асоціаціями; приділяють увагу просуванню юридичної освіти шляхом створення освітніх програм для іноземних і міжнародних правових систем по всьому світу, підтримки освітніх та професійних можливостей юристів з інформаційного та ІТ-права, особливо країн, що розвиваються, надаючи фінансову підтримку у вигляді стипендій і стажування.

Загалом, можна констатувати, що всі подібні асоціації також мають на меті сприяти глобальному співробітництву на некомерційній основі бібліотек та інших установ і організацій, що займаються забезпеченням міжнародного співробітництва в галузі юридичної бібліотечної справи; проведенню наукових досліджень з правових проблем, організації міжнародних наукових контактів між працівниками юридичних бібліотек і правознавцями з різних країн; підготовці бібліографічних проектів на міжнаціональній основі тощо. Надзвичайно важливо звернути увагу й на роботу асоціацій щодо відстоювання безкоштовного постійного доступу громадськості до урядової правової інформації та участь у розробці політики й законодавства, що стосується доступу до правової інформації.

Отже, роль спеціалізованих об'єднань як організуючої інформаційної структури вбачається у виконанні посередницьких функцій між учасниками професійної комунікації, забезпеченні спеціальних потреб користувачів. Не менш важливою є роль, що її відіграють консорціуми у створенні єдиного інформаційного простору для групи бібліотек, ефективного впровадження нових технологій і пропозицій нових послуг для користувачів, що сприяє посиленню інформаційної безпеки як на національному та регіональному, так і на глобальному рівнях.

Література

1. *Іванова Н.* Сучасні бібліотечні установи в процесі поширення правових знань [Електронний ресурс] / Н. Іванова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 26. – С. 81–87.
2. *Іванова Н.* Удосконалення експертно-правового супроводу демократичних трансформацій в умовах розвитку електронних технологій [Електронний ресурс] / Н. Іванова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – Вип. 23. – С. 164–172.
3. *Гранчак Т.* Бібліотека і політична комунікація : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – 481 с.
4. Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток : [монографія] / Онищенко О. С. [та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 203 с.
5. *Пестрецова О.* Бібліотечні центри правової інформації: досягнення і перспективи діяльності [Електронний ресурс] / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 36. – С. 540–548.
6. *Половинчак Ю.* Бібліотечні об'єднання як чинник формування єдиного бібліотечного простору / Ю. Половинчак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – Вип. 39. – С. 58–68.
7. *Половинчак Ю.* Бібліотечні консорціуми – перспектива ХХІ ст.: світовий досвід та вітчизняні реалії [Електронний ресурс] / Ю. Половинчак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 30. – С. 51–61.
8. *Ворошилов О.* Кооперація бібліотечних установ як засіб оптимізації їх діяльності [Електронний ресурс] / О. Ворошилов // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 284–294.
9. *Вилегжаніна М.* Задоволення інформаційних потреб користувачів у правовій інформації / М. Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2009. – № 4. – С. 18–21.
10. *Вилегжаніна Т.* Кооперація бібліотек: проблеми і переваги / Т. Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2006. – № 1. – С. 4.
11. *Чернявська Л.* Кооперація інформаційних ресурсів бібліотечних закладів як фактор удосконалення інформатизації суспільства / Л. Чернявська // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2007. – Вип. 19. – С. 172.

12. Корнілова Є. Корпоративні технології у наукових бібліотеках / Є. Корнілова // Бібл. вісн. – 2007. – № 4. – С. 7–12.

13. Щербак Р. Регіональна корпоративна бібліотечна інформаційна система / Р. Щербак // Бібл. форум України. – 2007. – № 2. – С. 2–4.

References

1. Ivanova, N. (2010). Suchasni bibliotechni ustanovy v protsesi poshyrennia pravovykh znan [Modern library institutions in the dissemination of legal knowledge]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 26, pp. 81–87. Kyiv [in Ukrainian].

2. Ivanova, N. (2009). Udoskonalennia ekspertno-pravovoho suprovodu demokratychnykh transformatsii v umovakh rozvytku elektronnykh tekhnolohii [The improvement of expert legal support of democratic transformations in terms of development of electronic technology]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 23, pp. 164–172. Kyiv [in Ukrainian].

3. Hranchak, T. (2012). Biblioteka i politychna komunikatsiia [Library and political communication]. Kyiv: NAN Ukrainy, Natsionalna biblioteka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho [in Ukrainian].

4. Onyshchenko, O. S. et al. (2013). Informatyzatsiia i modernizatsiia sotsiokulturnoi sfery suspilstva: vzaiemodiia ta rozvytok [Informatization and modernization of social and cultural spheres of society: interaction and development]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Pestretsova, O. (2013). Bibliotechni tsentry pravovoi informatsii: dosiahnennia i perspektyvy diialnosti [Library Centres of Legal Information: achievements and prospects]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 36, pp. 540–548. Kyiv [in Ukrainian].

6. Polovynchak, Iu. (2014). Bibliotechni obiednannia yak chynnyk formuvannia yedynoho bibliotechnoho prostoru [Library Association as a factor of the formation of a single library space]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 39, pp. 58–68. Kyiv [in Ukrainian].

7. Polovynchak, Iu. (2011). Bibliotechni konsortsiumy – perspektyva XXI stolittia: svitovyi dosvid ta vitchyzniani realii [Library consortia – the perspective of the XXI century: international experience and domestic realities]. *Naukovi*

pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, issue 30, pp. 51–61. Kyiv [in Ukrainian].

8. Voroshylov, O. (2015). Kooperatsiia biblioteknykh ustanov yak zasib optymizatsii yikh diialnosti [The cooperation of library as a means of optimizing their activities]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 41, pp. 284–294. Kyiv [in Ukrainian].

9. Vylehzhana, M. (2009). Zadovolennia informatsiinykh potreb korystuvachiv u pravovii informatsii [Satisfaction of information needs of users of legal information]. *Bibliotekna planeta – Library Planet*, no. 4, pp. 18–21. Kyiv [in Ukrainian].

10. Vylehzhana, T. (2006). Kooperatsiia bibliotek: problemy i perevahy [Libraries cooperation: challenges and benefits]. *Bibliotekna Planeta – Library Planet*, no. 1, pp. 4 [in Ukrainian].

11. Cherniavska, L. (2007). Kooperatsiia informatsiinykh resursiv biblioteknykh zakladiv yak faktor udoskonalennia informatyzatsii suspilstva [Cooperation information resources library institutions as a factor of development of Informatization of society]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 19, p. 172. Kyiv [in Ukrainian].

12. Kornilova, Ie. (2007). Korporatyvni tekhnolohii u naukovykh bibliotekakh [Electronic resources of libraries in the information support of science: status and prospects]. *Biblioteknyi visnyk – Library Bulletin*, no. 4, p. 11 [in Ukrainian].

13. Shcherbak, R. (2007). Rehionalna korporatyvna bibliotekna informat-siina systema [Regional corporate library information system]. *Biblioteknyi forum Ukrainy – Library Forum of Ukraine*, no. 2, pp. 2–4 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.05.2016.

Olga Pestretsova,

Junior Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Legal Library in a Globalized World: Aspects of Corporate Interaction

The article describes activities of information centers in legal area – law libraries, law colleges, publishers, specialized information and analytical services. The article also describes basic types of corporate interaction of legal information centers – associations and consortia of Law Libraries. The most active corporate association of Law Libraries, identified common challenges for implementation of which their activity is directed were studied.

Activities of specialized associations as organizing information structure on implementation of mediation functions between the members of professional communications, meeting users' specific needs were analyzed. The conclusion is that the Association of Law Libraries, besides its traditional function of storing and providing access to legal information, intends to promote global cooperation of libraries and other institutions and organizations involved in maintenance of international cooperation in the scope of law librarianship on the non-profit basis.

Keywords: Library Association, consortium, providing legal information, legal libraries, corporate associations.

Ольга Пестрецова,

мл. науч. сотр., Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

**Юридические библиотеки в глобализованном мире:
аспекты корпоративного взаимодействия**

В статье рассмотрена деятельность информационных центров правового направления – юридических библиотек, юридических колледжей, издателей, специализированных информационно-аналитических служб. Описаны основные типы корпоративного взаимодействия правовых информационных центров – ассоциации и консорциумы юридических библиотек. Исследованы наиболее активные корпоративные объединения юридических библиотек, выявлены общие задачи, на реализацию которых направлена их деятельность. Проанализирована деятельность специализированных объединений как организующей информационной структуры по выполнению посреднических функций между участниками профессиональной коммуникации, обеспечения специальных потребностей пользователей. Обоснован вывод о том, что объединение юридических библиотек, кроме традиционной функции – хранения и предоставления доступа к правовой информации, имеют целью содействие глобальному взаимодействию на некоммерческой

основе библиотек и других учреждений и организаций, занимающихся обеспечением международного сотрудничества в области юридического библиотечного дела.

Ключевые слова: библиотечная ассоциация, консорциум, правовое информирование, юридические библиотеки, корпоративные объединения.